

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית

מדינת ישראל, משרד החינוך

המינהל הפדגוגי

שילוב המעורבות החברתית בהערכה החלופית בתחומי הדעת

במסגרת הרפורמה ללמידה משמעותית, חולקו כל תכניות הלימודים לשני חלקים: בסיס הידע המיומנויות והערכים (70%) ופרקי הרחבה והעמקה, הערכה חלופית (30%).

כל מורה הוא מחנך ולכן עליו לשלב בהוראת תחום הדעת בין הידע, המיומנויות והערכים על פי תוכנית הלימודים של תחום הדעת. תכנון ההוראה וההערכה הן בבסיס הידע והמיומנויות (70%) והן בפרקי העמקה והרחבה (30%).

לדוגמאות לזיהוי ערכי זהות ומורשת וערכים הומניסטיים בנושאים מתוך תכנית הלימודים

(ערכים כגון: כבוד האדם וקבלת השונה, נתינה, אהבת הארץ, ערכים ציוניים/ ערכי מורשת, ערכי הדדיות, מעורבות חברתית, התמדה, אחריות, מסירות וכ"ד) ובניית שיעורים סביב ערכים אלה [ראה קישור](#) לחוברת הדרכה "שילוב ערכים בהוראה" ובה מיפוי תכניות הלימודים תוך הדגשת הסוגיות הערכיות העולות מתוך נושאי הלימוד.

שילוב הערכים בלמידה בתחומי הדעת ייעשה בהלימה לנושאים בתכנית הלימודים

בפרקי הבחירה וההעמקה מכוונים המורים והתלמידים להוראה- למידה והערכה בדרכים מגוונות ומעמיקות. אחת מדרכים אלה יכולה להיות שילוב התכנית להתפתחות אישית ומעורבות חברתית והחלופות בהערכה. השילוב בין ההערכה החלופית לבין המעורבות החברתית המעשית יעשיר את תהליכי ההוראה והלמידה, ייצור רצף רלוונטי בין נושאי הלימוד בתחום הדעת לחוויותיו של התלמיד ויחזק את המשמעות הערכית של הלמידה. על פי ההצעה שלהלן המורה המנחה ומעריך את תלמידיו בחלופה בהערכה בתחום הדעת ילווה ויעריך אותם במקביל גם במעורבות החברתית.

מטרות:

1. להביא את המורים לראיית הפוטנציאל ללמידה משמעותית שקיים בחיבור שבין הוראת תחומי הדעת, יישום הרפורמה להערכה החלופית, לבין המעורבות החברתית.
2. לסייע לתלמידים להבין את הרלוונטיות של עולם התוכן הלימודי למציאות החיים.

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית

מדינת ישראל, משרד החינוך

המינהל הפדגוגי

- לעורר בתלמידים מוטיבציה למעורבות אזרחית וחברתית ולהעמיק את ההבנה בדבר הצורך לתיקון המצב ובחשיבות של לקיחת אחריות וזאת מתוך למידה המחברת בין עולם התוכן הלימודי למציאות החיים.
- לסייע לתלמידים בהתפתחותם האישית ובבניית זהותם על מנת לקדם את תחושת ערך העצמי, השייכות ומחויבות לקהילה, לחברה ולמדינה.

להלן מספר ערוצים אפשריים לשילוב בין ההערכה החלופית בתחומי הדעת למעורבות החברתית:

- למידת חקר או חלופה בהערכה בה יציב התלמיד שאלה מרכזית או שאלת משנה העוסקת בסוגיה חברתית וערכית כלשהיא העולה מנושא הלימוד. הלמידה במהלך החלופה בהערכה תוביל לזיהוי מצב המעורר בעיה או תופעה בעייתית. התלמידים יוכלו במסגרת המעורבות החברתית לזהות אפשרויות לפתרון, ולצאת להתנסות מעשית ומעורבות חברתית הכוללת ליווי של המורה והפקת לקחים (רפלקציה) של המורה והתלמיד תוך שילוב של התבוננות דרך המושגים, הידע והנושא בתחום הדעת.
- ההערכה החלופית תיעשה באמצעות מבחן מעשי/יישום פרויקט למשל: הכנת תכנים למרכז למידה. המעורבות החברתית יכולה להיעשות באמצעות: הקמה והפעלה של מרכז למידה בנושא הנלמד, חניכת תלמידים, תרומה מיוחדת להקמת המרכז, הצגת הפרויקט המסכם בפני שותפים בקהילה מחוץ לכותלי בית הספר בדרכים מגוונות (הרצאה, סרט, הצגה, תערוכה הדרכה ועוד). דוגמאות נוספות: מורה לפיסיקה שהחליט לבחון את הידע בפיסיקה דרך הבניה של הסנדוד בצופים כאשר הדבר נעשה באופן מלא על בסיס המחון של החלופה בפיסיקה, או בחינוך הטכנולוגי, ההערכה החלופית תיעשה באמצעות בניה של דגמים לתותבות כיישום החומר הנלמד ועל פי המחון בתחום הדעת, כאשר מדובר בקבוצת נכים בקהילה עמם קבוצת התלמידים היתה קשורה במסגרת המעורבות החברתית, וההערכה על המעורבות החברתית תיעשה על בסיס המחון של המעורבות החברתית.
- למגוון הצעות ליישום המעורבות החברתית בתחומי הדעת - [ראה קישור](#).

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית

מדינת ישראל, משרד החינוך

המינהל הפדגוגי

עקרונות הפעלה:

1. התכנית תהווה חלק מתכנית הלמידה המשמעותית ותכלול למידה עיונית המלווה בעשייה משמעותית.
 2. החלופה בהערכה תשלב דיון בערכים העומדים בבסיס הנושא הנלמד מתוך תכנית הלימודים.
 3. המורה המלמד/ת את תחום הדעת בהערכה החלופית תלווה את התלמידים במעורבות חברתית.
 4. הציון הבית ספרי על החלופה יתבסס על המחוננים להערכה בתחומי הדעת המצויים באתרי מפמ"ר וההערכה על המעורבות החברתית תתבסס על המחונן שפורסם באתר מינהל חברה ונוער. ההערכה הבית ספרית תתייחס ללמידה ולהכנת החלופה על פי הדרישות בתחום הדעת. השילוב עם המעורבות החברתית יעשה באמצעות פעילות יישומית מעשית המבוססת על או קשורה לנושא החלופה. כך למשל: בהיסטוריה - תלמידים שבצעו ראיון עם ניצול שואה או אזרח וותיק אחר כנדרש בתחום הדעת (למשל בחמ"ד ועד או כחלק מכתובת העבודה בהיסטוריה בממלכתי) יכולים במסגרת המעורבות החברתית להמשיך להתנדב ולהיות עמו בקשר ואף להרחיב את תיעוד סיפור חייו, או לבנות יחד ערב לקהילה או תערוכה לכבודם של מספר מרואיינים.
- לעקרונות מנחים מחוון גנרי בסיסי לעבודות חקר ומטלת ביצוע - [קישור](#) (לחצו על אייקון כניסה) יש להתאים למחונן שפורסם באתר המפמר בכל מקצוע.
 - למחוננים לשילוב ערכים בחלופות בהערכה בתחומי הדעת - [קישור](#).
 - למחונן הערכת המעורבות החברתית, מינהל חברה ונוער - [קישור](#).
5. ליווי ותמיכה בקבוצות קטנות 4-5 תלמידים:
 - הקבוצה תיפגש עם המורה אחת לשלושה שבועות (חשוב להקפיד על זמן ומקום קבועים).
 - המורה יתמוך בתלמידים ויעודד אותם לשתף את חבריהם לקבוצה בהצלחות ואתגרים שעמם התמודדו.

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית

מדינת ישראל, משרד החינוך

המינהל הפדגוגי

- כל תלמיד או קבוצת תלמידים ינהלו יומן רפלקטיבי מקוון המלווה את תהליך המעורבות, המורה יבדוק וייתן משוב לקבוצות התלמידים ביומן הרפלקטיבי אחת לשבועיים.

6. הערכות בית הספר :

- מנהל בית הספר והנהלת בית הספר יקבלו החלטה בדבר יישום התכנית.
- הקצאת שעות פרטניות ליישום התכנית. יש להקצות שעה שבועית פרטנית אחת לשלוש קבוצות תלמידים (המורה ייפגש עם קבוצת תלמידים כל שלושה שבועות).
- תכנון מערכת שעות בית ספרית אשר תסייע ותתמוך ביישום התכנית.
- הקצאת משאבים הנדרשים לשם יישום התכנית כגון : עזרים למרכז למידה, הסעה לפעילות חוץ בית ספרית, ימי שיא, פעילות בקהילה וכ"ד.
- מומלץ בשלב הראשון להתחיל משני תחומי דעת נבחרים ובשנים הבאות להרחיב לתחומי דעת נוספים.

חנה ארז
ממונה ארצית חינוך חברתי
קהילתי

אלירז קראוס
מנהלת אגף א' לרוח וחברה

דסי בארי
מנהלת אגף א' לחינוך על יסודי

העתקים:

דר' משה וינשטוק - יו"ר המזכירות הפדגוגית

גב' מירי נבון - מ"מ ראש המינהל הפדגוגי

גב' טליה נאמן - מ"מ ראש מינהל חברה ונוער